

УДК 358:355.422.2(477)

П.Є. Трофименко

Науковий центр бойового застосування ракетних військ і артилерії СДУ, Суми

СТРУКТУРА ВОГНЕВОГО УРАЖЕННЯ ПРОТИВНИКА ЗАСОБАМИ АРТИЛЕРІЇ В ОБОРОНІ

Розглядається структура вогневого ураження противника в обороні, роль і завдання артилерії по періодах вогневого ураження.

Ключові слова: оборона, вогневе ураження противника, періоди вогневого ураження, артилерійські підрозділи, вогонь артилерії.

Вступ

Аналіз геополітичних змін, які відбулись у світі за останні десятиріччя, показує, що імовірність розв'язання великомасштабної і регіональних війн є значно меншою, але для України ризик виникнення збройного конфлікту або локальної війни залишається. У той же час сучасні воєнні конфлікти супроводжуються суттєвими змінами тенденцій збройної боротьби [1, 5].

Зміни в тенденціях збройної боротьби впливають на розвиток способів застосування загальновійськових частин та підрозділів у воєнних конфліктах. Це підтверджується досвідом конфліктів в Іраку, Югославії, Чечні. За таких умов, випередження противника у розвитку воєнної науки, розробленні сучасних форм та способів застосування механізованих і танкових частин в обороні є першочерговим завданням. Виходячи із оборонного характеру воєнної доктрини, головними завданнями Збройних Сил України є підготовка їх до збройного захисту у разі агресії і знищення противника при його вторгненні на територію держави [2].

Сухопутним військам, як найбільш кількісному і потужному виду Збройних Сил України, належить обов'язок з виконання завдань по відбиттю агресії і локалізації збройного конфлікту. Одним із факторів, що впливає на ефективність виконання цих завдань, є вогневе ураження противника

Стійка тенденція до ведення збройної боротьби з меншими людськими втратами, яка є характерною для провідних країн світу, визначає зростання ролі вогневого ураження противника в обороні, перетворює його на вирішальний фактор, від якого залежить результат бою [3].

Впровадження нових керівних документів у практику бойового застосування військ (бойові статуту) обумовлює необхідність подальшого розвитку та деталізації нових теоретичних положень щодо їх застосування при організації вогневого ураження противника в обороні [4]. У цій статті будуть досліджуватись мета, роль, періоди, завдання артилерії і

принципи організації вогневого ураження в обороні. Актуальність положень, які розглядаються в статті, визначається необхідністю їх детального обговорення та критичної оцінки з метою урахування під час розробки бойового статуту артилерії, частина 2.

Основний матеріал

Головним змістом бойових дій артилерійських підрозділів є їх участь у вогневому ураженні противника. Сутність його полягає в одночасному або послідовному ураженні об'єктів (цілей) противника своїм вогнем за єдиним і узгодженим за метою, завданнями, місцем і часом з діями загальновійськових підрозділів та інших засобів вогневого ураження замислом і планом. У свою чергу, зміст визначає мету та принципи і порядок застосування артилерійських підрозділів у системі ВУП.

Метою вогневого ураження противника є завоювання і утримання вогневої переваги, зменшення бойових можливостей угруповання противника, який протистоїть, і забезпечення виконання бойових завдань загальновійськовими підрозділами.

Вогнева перевага – це здатність вогневих засобів, у тому числі й артилерії успішно виконувати вогневі завдання, не допускаючи суттєвої протидії вогневих засобів противника.

Завоювання та утримання вогневої переваги над противником досягається насамперед кількісними та якісними показниками вогневих засобів, а також проведенням заходів, спрямованих на випередження у відкритті вогню, його раптовістю і високою ефективністю, своєчасним і надійним ураженням артилерією найбільш важливих об'єктів (цілей) противника (засобів зброї масового ураження, систем високоточної зброї противника, його артилерійських і мінометних батареї, танків та інших броньованих машин, живої сили, протитанкових та інших вогневих засобів, засобів протиповітряної оборони, пунктів управління і радіоелектронних засобів, десантів, що висадилися, вертольотів на посадкових майданчиках та ін.)

Вирішальна роль у завоюванні вогневої переваги належить артилерії. Це доведено досвідом застосування артилерії як у роки Другої світової війни, так і в ході ведення війн і збройних конфліктів останніх десятиріч. Так, частка участі артилерії у вогневому ураженні противника становила 50 – 60%, а в умовах неможливості застосування авіації – досягала 80% [6].

Слід зазначити, що завоювання та утримання вогневої переваги – це не короткочасний етап дій артилерії. Її необхідно підтримувати постійно під час виконання усіх тактичних завдань урахувавши те, що утримання вогневої переваги над противником є одним з основних завдань для артилерії.

Вогневе ураження противника в обороні артилерійський дивізіон (батарея) здійснює приймаючи участь у загальному та безпосередньому вогневому

ураженні противника.

При участі у загальному вогневому ураженні противника вогневі завдання виконуються за планом старшого командира шляхом участі дивізіону (батареї) у складі артилерійської групи в зосереджених та групових вогневих ударах, а також при ураженні найбільш важливих об'єктів противника по мірі їх виявлення.

Безпосереднє вогневе ураження організовується за рішенням командира загальновійськової частини і здійснюється узгоджено з діями підрозділів першого ешелону у своїй зоні відповідальності при вирішенні ними тактичних бойових завдань.

Тому, для розуміння місця і ролі артилерії у вогневому ураженні противника, пропонується визначити конкретні тактичні завдання, які вона буде виконувати у взаємодії з іншими засобами (рис. 1).

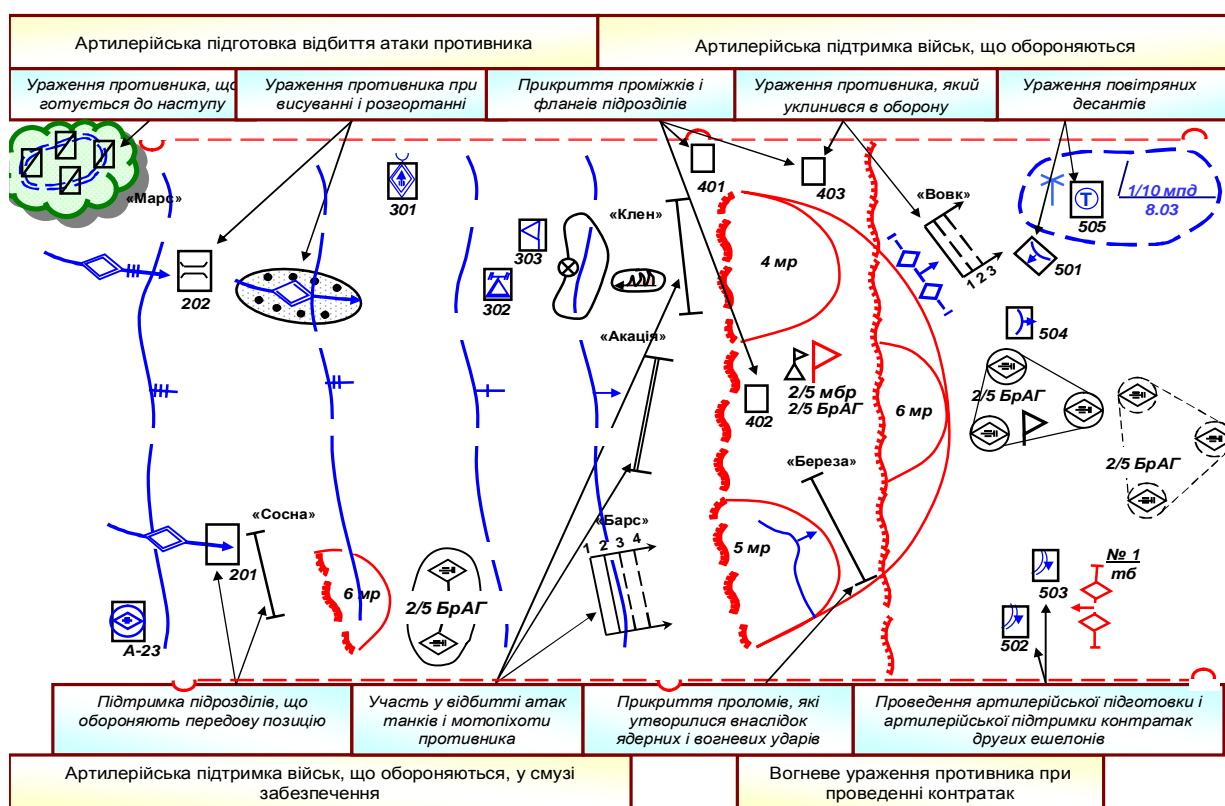

Рис. 1. Періоди вогневого ураження противника в обороні

Так, в обороні такими завданнями можуть бути: ураження противника, який приготувався до наступу; ураження противника при висуванні та розгортанні його підрозділів до переднього краю; підтримка підрозділів, які обороняють передову позицію; знищення і подавлення артилерії, ВТЗ, РВК, РУК, засобів ППО противника; участь у відбитті атак танків і піхоти противника; прикриття вогнем проміжків і флангів загальновійськових підрозділів; прикриття вогнем проломів в обороні внаслідок вогневих і авіаційних ударів противника; знищення противника, який вклинився в оборону; участь в

ураженні десантів противника; проведення артилерійської підготовки та артилерійської підтримки контратак наших підрозділів.

Крім того, артилерійські підрозділи можуть здійснювати: дистанційне мінування місцевості; створювати осередки пожеж; здійснювати задимлення місцевості; проводити світлове забезпечення під час ведення бойових дій вночі.

Згідно чинного БСА СВ, частина II бойове застосування артилерії в обороні здійснювалося за завданнями загальновійськових підрозділів. На нашу думку, положення, що міститься в ст. 60

«...виконання завдань за завданнями, які виконують загальновійськові підрозділи» є недоречним. І ось чому.

Виконання вогневих завдань артилерією підпорядковане виконанню тактичних завдань загально-військовими підрозділами, а це, по перше - відбиття атаки противника і, по-друге, – оборона району (опорного пункту) тому, вогневе ураження противника пропонується здійснювати за двома періодами. Перший період - артилерійська підготовка відбиття атаки противника. Другий - артилерійська підтримка військ, що обороняються.

Залежно від умов обстановки, коли загально-військові підрозділи залучаються до оборони передової позиції (в смузі забезпечення), артилерійські підрозділи будуть виконувати вогневі завдання в період артилерійської підтримки військ, що обороняються на передовій позиції (в смузі забезпечення).

Принципи організації вогневого ураження противника під час проведення контратак пропонується залишити без змін: (артилерійська підготовка і артилерійська підтримка контратак наших підрозділів).

Артилерійська підготовка відбиття атаки противника здійснюється з метою: дезорганізації та затримання висування і розгортання головних сил противника в атаку; порушення його управління військами і зброєю; нанесення ураження підрозділам першого ешелону і резервам; зниження ефективності його вогневої підготовки.

Вона має починатися у визначений старшим загально-військовим командиром час. В умовах наступу противника з ходу, артилерія відкриває вогонь в момент виходу підрозділів противника до раніше намічених рубежів, але не пізніше виходу противника на рубіж розгортання у батальйонні колони або (при безпосередньому зіткненні з противником) з моменту виявлення початку зайняття противником вихідного положення для наступу (атаки) і тривати до виходу його на рубіж переходу в атаку.

У цей період артилерійські підрозділи зосередженим вогнем, вогнем по окремих цілях уражають засоби зброї масового ураження противника, його артилерійські і мінометні батареї (взводи), колони військ противника при висуванні, пункти управління, засоби розвідки, танкові та мотопіхотні підрозділи на рубежах розгортання. З рубежу розгортання у взводні колони до рубежу переходу противника в атаку, рухомим загороджувальним вогнем розладнують бойові порядки танкових підрозділів противника.

Вогневі завдання артилерійські підрозділи виконують за командами старшого артилерійського командира або за розпорядженнями командира загально-військової частини (підрозділу), якій він доданий або яку підтримує.

Для виконання вогневих завдань доцільно залучати всю або більшу частину артилерії частин (підрозділів), що обороняються.

Артилерійська підтримка військ, що обороняються, здійснюється з метою: забезпечення відбиття атаки противника; нанесення йому максимальних втрат і заборони прориву в глибину оборони; затримання і дезорганізації його резервів.

Починається з переходом військ противника в атаку і проводиться на глибину виконання тактичного завдання та здійснюється з максимальним використанням вогневих можливостей артилерії. У цей період артилерійські підрозділи зосередженим вогнем, вогнем по окремих цілях, нерухомим загороджувальним вогнем завдають ураження танкам і іншим броньованим машинам, спільно з іншими вогневими засобами, розладнують бойові порядки підрозділів противника і створюють вигідні умови для знищення його вогнем протитанкових засобів.

З підходом противника до переднього краю оборони вогонь артилерійських підрозділів доводиться до найвищої напруги. Перед переднім краєм оборони нерухомим загороджувальним вогнем спільно з підрозділами, що обороняються, відсікають піхоту від танків і знищують її.

У разі вклинення противника в межі першої позиції артилерійські підрозділи зосередженим і загороджувальним вогнем забороняють подальше вклинення противника в глибину оборони, особливо через райони, що піддалися масованому вогневному ураженню, прикривають відкриті фланги, зосереджуючи основні зусилля на ураженні танків противника.

Вогневі завдання артилерійські підрозділи виконують за командами старшого артилерійського командира чи за розпорядженнями командира загально-військової частини (підрозділу), якій він доданий або яку підтримує, а також за ініціативою командирів артилерійських підрозділів.

Ураховуючи те, що цей період вогневого ураження противника є найважливішим етапом бойових дій артилерії, тому необхідно залучати всю артилерію і протитанкові засоби частин (підрозділів).

Артилерійська підготовка контратаки здійснюється з метою нанесення рішучого ураження противнику, який уклинився перед фронтом і на флангах рубежу контратаки другого ешелону (резерву), ураження і затримки його найближчих резервів. У цей період артилерія знищує протитанкові та інші вогневі засоби, танки, живу силу противника на напрямку контратаки, а також знову виявлені артилерійські і мінометні батареї.

Аналіз досвіду проведення тактичних навчань показує, що артилерійську підготовку контратаки доцільно планувати і проводити одним вогневим нальотом.

Вона починається не пізніше виходу підрозділів, які контратакують, до межі зони досяжності вогню протитанкових засобів противника, і закінчується з виходом їх на рубіж переходу у контратаку.

Отримавши завдання від старшого артилерійського командира, командир артилерійського підрозділу уточнює підрозділам завдання з розвідки противника перед рубежем контратаки, при необхідності переміщує командно-спостережні пункти на новий рубіж, встановлює особистий зв'язок з командиром загальновійськового підрозділу і виконує поставлені вогневі завдання.

Артилерійська підтримка контратаки здійснюється з метою забезпечення просування підрозділів, що контратакують, на глибину отриманого завдання. Вона починається з виходом підрозділів, що контратакують, на рубіж переходу у контратаку і здійснюється, як правило, зосередженим вогнем і вогнем по окремих цілях. У цей період артилерійські підрозділи знищують і подавляють протитанкові та інші вогневі засоби, знову виявлені артилерійські і мінометні батареї (взводи), танки, живу силу противника на напрямку контратаки і на флангах.

Після проведення контратаки і відновлення положення командир артилерійського підрозділу ставить завдання на підготовку вогню для закріплення захопленого рубежу, організовує зміну вогневих позицій та їх інженерне обладнання, а також поповнення батарей боєприпасами.

Одним із складних моментів в обороні є організація і здійснення переміщення артилерійських підрозділів на запасні вогневі позиції. Маневр до запасного району вогневих позицій артилерійський підрозділ здійснює за командою (сигналом) або з дозволу старшого артилерійського командира, а підрозділ, який доданий загальновійському, – з дозволу його командира. Залежно від умов обстановки артилерійський підрозділ переміщується усіма батареями (взводами) одночасно або по-батарейно. У ході переміщення артилерійський підрозділ має бути готовий розгорнутися в непередбаченому районі вогневих позицій.

Висновки

Отже, ураховуючи значний обсяг завдань, які виконує артилерія в обороні, маємо підставу стверджувати, що в структурі вогневого ураження противника артилерії належить виконання більшої частини вогневих завдань. Виходячи з цього, перед воєною наукою постає завдання зі створення високо-ефективних артилерійських засобів ураження, розвідки, управління та їх всебічного забезпечення. Це викликає нагальну потребу системного пророблення усіх аспектів організації та здійснення вогневого ураження противника. Що в свою чергу обумовлює необхідність розвитку та обґрунтування нових положень щодо структури, форм, способів, методів вогневого ураження противника та методів його планування і закріплення їх у керівних документах.

Список літератури

1. Толубко В.Б. Основні закономірності сучасних локальних війн та збройних конфліктів: навч. посіб. / В.Б. Толубко, Ю.І. Бут, В.О. Косевцов. – К.: НАОУ, 2002. – 68с.
2. Воєнна доктрина України. Затверджено Указом Президента України від 15 червня 2004 року №648/2004.
3. Телелим В.М. Постановка задачі розподілу сил і засобів вогневого ураження / В.М. Телелим, Є.В. Козьма, О.С. Сніжко // Наука і оборона. – К.: МОУ, 2001. – № 1. – С. 37-41.
4. Науменко І.В. Аналіз проблемних питань загально-го ВУП ракетними військами і артилерією / І.В. Науменко, С.П. Латін // Збірник наукових праць ХУПС. – Х.: ХУПС, 2009. – Вип. 1 (4). – С. 7-9.
5. Гвоздь В.І. Стан та основні напрями захисту національних інтересів держави в сучасних умовах / В.І. Гвоздь // Наука і оборона. – К.: МОУ, 2009. – Вип. 2. – С. 42-46.
6. Тактична підготовка підрозділів артилерії [Електронний ресурс] / М.М. Ляпа П.Є. Трофименко, Ю.І. Пушкарьов, О.В. Панченко. – 2009. – Режим доступу до ресурсу: www.takt.ru/

Надійшла до редколегії 18.02.2011

Рецензент: д-р фіз.-мат. наук, проф. А.М. Черноус, Сумський державний університет, Суми.

СТРУКТУРА ОГНЕВОГО ПОРАЖЕННЯ ПРОТИВНИКА СРЕДСТВАМИ АРТИЛЛЕРИИ В ОБОРОНЕ

П.Е. Трофименко

Рассматривается структура огневого поражения противника в обороне, роль и задачи артиллерии по периодам огневого поражения.

Ключевые слова: *огневое поражение противника, периоды огневого поражения, артиллерийские подразделения, огонь артиллерии.*

STRUCTURE FIRE DEFEATED ENEMY ARTILLERY SREDSTVAMI DEFENSE

P.E. Trofimenko

The structure of enemy firing defeat both in defense and in attack, artillery role and tasks by periods of firing defeat, that depicted in the project of Artillery Field Manual of the Army, 2nd Part, are considered

Keywords: *firing defeat, periods of firing defeat, artillery units, artillery fire.*